

βδο Καὶ ἐκτελήσα Κατὰ τὴ Κεφάλῃ τοῦ Προτοῦ καὶ τῶν ἔργων μου Ἐγὼ δὲ ἐνομήσα δὴ ἀπεβίωσε οὗτος τον ἐκατελευρα καὶ ἐτραπὴ εἰς ΤΗ ΓΗ Ἀμεσος ἐκτελήσα καὶ τοῦ Δεφτέρου Μεράβδο κατὰ τὴ Κεφάλῃ καὶ τῶν ἔργων μου ἀπο τον Ἡμιονό του καὶ ἐτραπὴ εἰς ΤΗ ΓΗ Ὁ δε τρίτος ἐγίωσε νὰ μου καμὴ τὴ παρατηρήση Καὶ ἀμέσως τουλεγὸ Στάσου Σκατολιτέ καὶ τὸν ἐξήγωνα νὰ τον ἐσκαλο ἀλά ἀφου Ἡδα στὴ Δένητο Δινὰ τὸ νὰ τὸ νέσκαλο ἐπιστρεψα εἰς τὴν οἰκίαν μου Καὶ βλέποντας ἐνόπιον μου τον Δεφτερο καὶ Τὸν λεγὸ «Ἀκομῆς Σκατόπητε θὰ σέχε νὰ ζῆς Ἀμεσος του ἐκτελήσα μεν εἰς τὴν κεφαλὴ καὶ ἔπεσε ἀπο τὸν Ἡμιονό του Ἐγὼ δε φέροντας μαχαίρα καὶ κατασφάξα ἀφρὸ ὡστε ἀπεβίωσε Ἡ δε ΓΥΝΗ ΜΟΥ ΤΡΕΞΑΣ Καὶ μερηπασε ὡπως Σοση τὸν Ὀδομανο Διά νὰ μὴ χαθουμε Ἀλά δε ἦτο δυνατὸ Ὅσὴ πιστεβεγετε Χρηστὸ καὶ τον ἐπροσκυναιτε ἔμενα τῶν καταδικῶ ὅλη νὰ βοηθῆτε.

Ἀφοῦ τὴ διάβασα δὲν ἤξερα ἂν ἐπρεπε νὰ γελῶ ἢ νὰ κλάω γιὰ ὅ,τι εἶδα καὶ ἐδιάβασα. Καὶ συλλογίστηκα· Τὰ λόγῃ ἀφρὰ σὲ ποιά γλῶσσα εἶναι γραμμένα; σὲ καμιά. Μὰ καλὰ, ὁ ἄνθρωπος ἀφρὸς δὲν ἔχει γλῶσσα; ἔχει. Πῶς λοιπὸν δὲ γράφει στὴ γλῶσσα του; Ἄν ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶτανε Γάλλος, ἢ Ἀγγλὸς ἢ τέλος πάντων κάδε ἄλλο παρὰ Ρωμῖος σὲ ποιά γλῶσσα θῆξε; Βέβαια στὴ Γαλλικὴ ἂν εἶτανε Γάλλος ἢ στὴν Ἀγγλικὴ ἢ στὴ Γερμανικὴ ἂν εἶτανε Ἀγγλὸς ἢ Γερμανός. Ὅλοι λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι γράφουνε στὴ γλῶσσά τους, στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ ποῦ εἶναι καὶ ἐπιστημονικὴ καὶ φιλολογικὴ καὶ ἐθνικὴ τους γλῶσσα, ἐνῶ ὁ ρωμῖος ἂν ξέρει λίγα λίγα γράμματα σὲ καμιά γλῶσσα δὲ γράφει βέβαια ἢ καθαρῶς ἢ μὴ μαθαίνεται, ἢ δημοτικὴ μᾶς βρωμαίει, ὅς του λοιπὸν «ἐστράπη εἰς τὴ γῆ» καὶ «διαπραχθείσας» κτλ.

Ὁ ἄνθρωπος ἀφρὸς ὅταν εἶτανε μικρὸς θὰ πῆγε σὲ σκολειό. Ἐκεῖ ὁ δάσκαλος προσπαθοῦσε νὰ τὸν μάθῃ ἢ ὁδὸς τῆς ὁδοῦ· κατόρθωσε μὲ ἀφρὰ τίποτα ὁ δάσκαλος; Ναι, κατόρθωσε νὰ ρεζιλέψῃ τὴ γλῶσσα ποῦ δίδαξε μετὰ τὸ περίφημο ἐκείνο ὅ,τι οὐδὲ σὲ καμιά γλῶσσα δὲν ἀνῆκει, ἀντὶς νὰ τὸν ἀφίση νὰ λήθῃ ὁ δρόμος τοῦ δρόμου ποῦ εἶται ἰδμαθε ἀπὸ τὴ μάννα του καὶ εἶται ξακλουθῆ νὰ τὸ λήθῃ ὅταν μιλάει. Ζήτης ὁ δάσκαλος νὰ τοῦ μάθῃ τὴ μετοχὴ τ ρ ε ξ α ς καὶ τίποτ' ἄλλο δὲν ἔκαμε παρὰ ποῦ τοῦ σπρέ-

βλωσε τὸ γλωσσικό του αἰσθημα καὶ ἔγιν' αἰτία νὰ βλέπουμε σήμερα ἕνα ΤΡΕΞΑΣ Η ΓΥΝΗ γιὰ τὸ ὁποῖο θάπαινε τὴ μαλλιά του ὁ καλὸς μας δάσκαλος καὶ θὰ σκιζότανε γιὰ τὴν ἐχτροχίαση τῶ συνταχικῶ κανόνω ποῦ δὲν μπορέσανε ἀκόμα νὰ μᾶς μῆσουν εἰς τὸ ἀφθαστον κάλλος τῆς παγκάλου Ἑλλάδος φωνῆς!

Μὰ, δάσκαλέ μου, μὴ φωνάζεις· ὁ ἄνθρωπος ποῦ γράφει τρέξας ἢ Γυνὴ δὲ φταίει καθόλου, φταίς ἐσύ, δάσκαλέ μου, ποῦ τοῦμαθες νὰ γράφῃ σὲ κάθε σειρὰ εἰκοσι «τρέξας» φταίς ἐσύ ποῦ τοῦμαθες νὰ περιφρονῇ μιὰ γλῶσσα τέλεια, ἐσύ ποῦ νόμοις πῶς θὰ κατορθώσης νὰ τὸν κάμης νὰ γράφῃ μιὰ μούμια χωρὶς ζωὴ καὶ ἐπομένως χωρὶς ζωντανὴ ὁμορφιά.

Καὶ φαντάστηκα τὸ θαμάσιο ἀφρὸ χρολόγραφο ὕστερ' ἀπὸ καμιά πεντακοσαριά χρόνια στὰ χέρια ἐνὸς ἐπιστήμονα γλωσσολόγου ποῦ θάθελε νὰ ἐξετάσει τὴ σημερινὴ μας γλῶσσα, καὶ ἔφερα σὲ τοῦ μου τὴν ἀγωνία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν ἴδρωτα ποῦ θάχυνε γιὰ ν' ἀνακαλύψῃ σὲ ποιά γλῶσσα εἶναι γραμμένο τὸ ἔξοχο ἀφρὸ χρολόγραφο καὶ... οἴχτειρα τὰ χάλια μας. Τί δυστύχημα! πᾶν νὰ πιστέψω πῶς ὁ Θεὸς μιὰ γιὰ πάντα τὴν καταράσθηκα τὴν καυμένη τὴν Ἑλλάδα μας!

*Αχ! ἢ Ἑλλάδα μας!

Χανιά 12 τοῦ Γενάρη 1905.

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ

Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ „ΝΟΥΜΑ“

Δὲν πρέπει νὰ ζετάσῃ κανένας πρῶτα-πρῶτα ἂν θὰ πετύχῃ ἢ ὄχι ὁ διαγωνισμὸς τοῦ «Νουμά» γιὰ νὰ γράφῃ ἀλφαθητάριο στὴν ἀληθινὴ μας γλῶσσα. Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ νοιώσουν ὅλοι τὴ σημασία τοῦ διαγωνισμοῦ· καὶ ἅμα τὴ νοιώσουν θὰ βγάλουνε μὲς ἀπὸ τὰ στήθια τους ἀνάπασμα ψυχικῆς ξεκούρατης καὶ θὰ κάμουν ὅ,τι μπορέσουνε γιὰ νὰ πετύχῃ. Ἀρχὴ μεγάλης δουλειᾶς ποῦ ἀποτελέσματα μεγάλα θὰ φέρῃ. Ἔτσι πρέπει νὰ τὸν πάρουν ὅλοι τὸ διαγωνισμὸ τοῦτο. Ποιὸς, ἅμα καθήσῃ νὰ καλοσκεφτῇ, δὲ θὰ παραδεχτῇ, ὅτι τὴ μέρα ποῦ τὸ παιδί θ' ἀρχίσῃ νὰ μαθαίνῃ στὸ σκολιὸ τὴ γλῶσσα ποῦ μιλάει καὶ στὸ σπῆτι του, θ' ἀγαπήσῃ τὸ σκολιό; Κι ἅμα τὸ ἀγαπήσῃ, θὰ στολίσῃ καὶ τὸ μυαλό

του καὶ τὴν ψυχὴ του μ' ὅλα τὰ χαρίσματα, ποῦ θὰ τοῦ εἶναι τὸ μεγαλύτερο βοήθημα ὕστερις, ὅταν μπῆ μέσα στὸ δύσκολον ἀγῶνα τῆς πλαστῆς ζωῆς;

Γι' αὐτὸ πρέπει τὸ διαγωνισμὸ τοῦ «Νουμά» σὰν γλυκοχάραμα πνευματικῆς λευτερίως νὰ τὸνε χαιρετίσομε. Δὲν ἔχω τὴν ἰδέαν—ὅπως δὲ τὸ λέει καὶ ὁ ἴδιος—ὅτι τὸ ἀναγνωσματάρι, ποῦ θὰ πάρῃ τὸ βραβεῖο, θὰ μπῆ καὶ στὰ σκολιὰ πολὺ γλήγορα. Μὲ τὸ δασκαλισμὸ ποῦ βασιλεύει σήμερις ὄχι μόνο στὸ σκολιὸ παρὰ καὶ σ' ὅλη τὴ ζήση τοῦ ἔθνους μας, τέτοιο πρᾶγμα εἶναι πολὺ δύσκολο, ἂν ὄχι ἀδύνατο. Μὰ θὰ λάμψῃ κ' ἡ μέρα τῆς ἀλήθειας, ποῦ τὸ παιδί πρωτοπαγαίνοντας στὸ σκολιὸ θὰ κρατᾷ στὸ χέρι του ἀναγνωσματάρι καλύτερο—ἔτσι ἐλπίζομε κ' ἔτσι θὰ γίνῃ—ἀπὸ κείνο ποῦ θὰ βραβεῖψῃ ἢ κριτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ «Νουμά».

Στὶς μέρες μας, σ' ἄλλα ἔθνη τὸ ζήτημα, μὲ ποῖο ἀναγνωσματάρι πρέπει νὰ πρωτομαθαίνῃ τὸ παιδί γράμματα, ξεψαχνίστηκε καὶ φιλοσοφικίστηκε ἀπ' ὅλες τὶς μεριεὶς καὶ τώρα κοιτάζουνε νὰ ὀρίσουν ποῖα εἶναι ἡ καλύτερη καλλιτεχνικὴ μορφή τοῦ μικροῦ παιδιοῦ. Ἀξάρνα στὴ Γαλλία τώρα τελευταῖα γίνηκαν συνέδρια πένου σὲ συνέδρια ἀπὸ σοφοὺς δασκάλους καὶ σοφοὺς καλλιτέχνες γιὰ νὰ ποῦν ἴσως τὴ στερνὴ λέξη, πῶς πρέπει ν' ἀρχίσῃ ἡ καλλιτεχνικὴ μόρφωση στὸ σκολιὸ καὶ ποῖος ὁ καλύτερος τρόπος; νὰ μορφώνεται τὸ αἰσθημα τοῦ παιδιοῦ γιὰ νὰ νοιώθῃ καὶ νὰ αἰσθάνεται τὴν ὁμορφιά. Ἐμεῖς ἐδῶ δὲν ἀρχίσαμε ἀκόμη νὰ σκεφτόμαστε πῶς τὸ παιδί δὲ μαθαίνει στὸ σκολιὸ γράμματα καταπῶς πρέπει καὶ καταπῶς ἢ ἀλήθεια κ' ἢ φῶση τὸ θέλου. Γι' αὐτὸ ὅσοι μποροῦνε νὰ καταπιαστοῦν τὸ γράψιμο ἀληθινοῦ ἀναγνωσματαριοῦ πρέπει μ' ἄγρια συγκίνηση, μὲ συνέπαρμα ψυχικὸ, μὲ βαθυστόχαστη ἀπόφαση νὰ ριχτοῦνε σ' αὐτὴ τὴ δουλιὰ. Ἄς βάλουν καλὰ στὸ μυαλό τους, ὅτι ἕνα μικρὸ, μικροῦτοικο ἀναγνωσματάρι θὰ κάμῃ μεγάλη τὴ φωνὴ μας. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ αὐτὸ ποῦ λέω. Ἄς κοιτάξουν στὴν Ἀγγλία τί γίνεται. Ἀπὸ χρόνια καὶ χρόνια δούλεψαν καὶ δουλεύουν ἀκόμη πολλοὶ σοφοί, πιτῆδιοι γιὰ τέτοια δουλιὰ, νὰ φτιάσουν ἀναγνωσματάρι μικρὸ, ποῦ κάνει μεγάλους τοὺς πολῖτες. Ὅμπρός λοιπὸν στὴ δουλιὰ κ' οἱ Ἕλληνες ποῦ νοιώθουν ὅτι ἔχουν τὴν ὑποχρέωση νὰ ξεσκαλώσουν ἀπὸ τὰ σίδερα τοῦ δασκαλισμοῦ τὰ μελλούμενα σκοληταροῦδια· Ὅμπρός στὴ δουλιὰ γιὰ νὰ φτιάσουν ὄχι μεγάλους

σοῖ. Καὶ πρῶτοι ἀφρὸι ἀρχίσαν γυμναστικά (1), καὶ μετὰ τὴ γυμναστικὴ ἀλείφτηκαν λάδι βγάζοντας στὸ φόρο τὰ ρούχα τους. Παλαιὰ ὅμως, ἀκόμα καὶ στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες παράθγαιναν οἱ ἀθλητάδες φορώντας ζουνάρια γύρω στ' ἄγκυρά, καὶ δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια ποῦ τ' ὅπαψαν καθὼς καὶ σὲ μερικὰ ξενικὰ ἔθνη, μάλιστα τῆς Ἀσίας, συνηθίζονται ἀγῶνες μὲ γροθιῆς καὶ πικλεμα, καὶ τὸ κάουνε ζουναρωμένοι. Μὰ πολλὰ καὶ σ' ἄλλα μποροῦσες νὰ δείξετε τοὺς παλιούς Ἕλληνες πῶς εἶχαν ὅμια τὰ συστήματα μετὰ τοὺς τωρινούς ξένους.

7. Κι' οἱ πολιτεῖες ὅσες σπιτώθηκαν τώρα ὕστερα, ὅταν πιά ταξίδεβε ὁ κόσμος πρὸ ἐφοκλα, ἀφρὲς ἔχοντας περισσὰ τὰ μέσα τὶς ἔχτιζαν κολητὰ στὴ θάλασσα, καὶ κλοῦσανε μετὰ τειχιά τους ἰσθμούς ζητώντας ἐμπορικὴ ἀσφάλεια καὶ τὴ δύναμη ν' ἀντιστέκουν ὁ καθένας τοὺς στοὺς γειτόνους του. Οἱ παλιεὶς ὅμως πολιτεῖες, ἔνεκα ἢ πειρατεῖα ποῦ βᾶσταζε τόσο πολὺ, εἶτανε σπιτωμένες ἀρκετὰ πέρα ἀπὸ τὴ θάλασσα, καὶ οἱ νησιώτικες καὶ οἱ στεριανεὶς (γιὰτὶ ἀλληλοκουρπέδουνταν καὶ κούρσεβαν καὶ ὄσους ἄλλους μὴ ὄντας θαλασσινοὶ κατοικοῦσαν κάτου), καὶ ὡς στὰ τώρα ἔτσι εἶναι σπιτωμένοι, ἀψηλά.

(2) Τὸ κείμενο ἐγυμνώθησαν. Νομίζω ἐγυμνάσθησαν.

8. Κι' οἱ πρὸ πειρατᾶδες εἶταν οἱ νησιῶτες, ὄντας Κῆρες καὶ Φοίνικες· γιὰτὶ ἀφρὸι δίχως ἄλλο κατοίκησαν τὰ περισσότερα νησιὰ. Καὶ νὰ ἢ ἀπόδειξη. Ὅταν στὸν καιρὸ τοῦτου τοῦ πολέμου ξεμόλεβαν οἱ Ἀθηναῖοι στὴ Δῆλο, καὶ σήκωσαν τὶς νεκροθῆκες ὅσες ἔμεναν τῶν πεθαμένων μέσα στὸ νησί, οἱ μισοὶ τους καὶ παραπάνου φάνηκαν Κῆρες, καὶ τοὺς γινώρισαν καὶ ἀπὸ τὴν ἀρματωσιά τους τὴ θαμῆνη μαζί τους καὶ ἀπὸ τὸν τρόπο ποῦ θάβουν οἱ Κῆρες ἀκόμα καὶ σήμερα. Μὰ σὰ θεμέλιωσε ὁ Μίνος ναφτικὸ, τότε ἔγιναν πρὸ ἐφοκλα τὰ ταξίδια μεταξὺ τους (γιὰτὶ ἀπὸ τὰ νησιὰ τοὺς ἐδίωξε ὁ Μίνος τοὺς κηκούργους ὅσα μαθὲς σπύτωνε καὶ τὰ περισσότερά τους), καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ κοντὰ στὴ θάλασσα, ἀποχτιώνοντας πιά τότες σὰν πρὸ πολλὰ χρήματα, κατοικοῦσαν πρὸ σταθερὰ, μερικοὶ τους μάλιστα καὶ τειχοχυοῖσθησαν σὰν ποῦ πλοῦτιζαν ὀλοῖνα. Γιὰτὶ ἀπὸ ἀγάπη τοῦ κέρδους καὶ οἱ ἀχαμνότεροι σήκωναν τὴ σπλαχιά τῶν πρὸ μεγάλων, καὶ οἱ δυνατώτεροι μετὰ μέσα τους προσκολλούσαν ἀποταχτικῆς τοὺς τὶς μικρότερες τὶς χώρες. Κι' ὅταν πιά τοὺς εἶχαν προχωρήσει ἔτσι τὰ πράματα, ὕστερα μετὰ καιρὸ βγήκανε στὸν πόλεμο τῆς Τροίας.

9. Κι' ὁ Ἀγαμέμνων μὲ φαίνεται πῶς ὡς ξεχωριστὸς τῶν τότε στὴ δύναμη, καὶ ὄχι τόσο ὡς δε-

μένους μετὰ τοὺς ἄλλους τοῦ Τυντάρου πῶς πῆρε τῆς Ἑλένης τοὺς μνηστήρες καὶ σὴναξε τὸ στρατό. Δὲν ἀκόμα καὶ οἱ Πελοποννησιῶτες—ὅσοι τους πρὸ πρὸ ξάστερα παράλαβαν τὰ ἱστορικὰ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν πρῖν—πῶς πρῶτα ὁ Πίλοπας, ὅταν ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἀσία σ' ἀθρώπους φτωχούς, κέρδισε μετὰ τὰ πολλὰ τοῦ πλοῦτη δύναμη, καὶ ἂν καὶ ξένος ὅμως ἔγινε ἀρχηγὸς τῆς χώρας, καὶ ὕστερα πῶς τὰ παιδιὰ του μεγάλωσαν ἀκόμα πρὸ πολὺ, ὅσα σκισώθηκε ὁ Βρυστέας στὴν Ἀπτικὴ ἀπὸ τοὺς Ἡρακλεῖδες, καὶ (3) ὁ Ἀτρεάς, ἔντας τῆς μητέρας του ἀδερφός, κέρδισε ὁ Βρυστέας σὰ συγγενὴς στὰ χέρια του, ὅταν ξενιούσε, τὴ Μυκῆνα καὶ τὴν κυριαρχία του. Ἐτυχε, λέει, ἀφρὸς τότες φεβγάτος ἀπὸ τὸν πατέρα του ἔνεκα τὸ φόνο τοῦ Χρυσίππου, καὶ ὅταν πιά δὲ γύρῃσε ὁ Βρυστέας πίσω, ἐπειδὴ τὸ θέλωνε καὶ οἱ Μυκηναῖοι ἀπὸ φόβο τῶν Ἡρακλεῖδων καὶ ἀντάμα εἰδείχε σὰν ἄνθρωπος μετὰ δύναμη καὶ εἶχε καλοπιάσει τὸ λαό, ἔτσι, λέει, κληρονόμησε ὁ Ἀτρεάς τὴ βασιλεία τῶν Μυκηναίων καὶ τῶν ἄλλων ὄσων κυριαρχοῦσε ὁ Βρυστέας, καὶ οἱ Πελοπίδες κατάντησαν πρὸ μεγάλοι ἀπὸ τοὺς Περσεῖδες. Ἀφρὰ κληρονόμωντας ὁ Ἀγαμέμνων, καθὼς καὶ δυναμώνοντας ἀκόμα μετὰ ναφτικὰ

(3) Στὸ κείμενο τὰ λόγια Ἀτρεῶς δὲ μητρός ἀδελφοῦ ὄντος αὐτῷ—Ἐδρυσθέως μὲ φαίνονται ξένα.

πολίτες, παρά ἀνθρώπους πρώτα-πρώτα. Τέτοια κατὰ δυστυχία εἶναι ἡ κατὰστασή μας.

Ἀπὸ τὸ ἀναγνωσματάρη, καθὼς τὸ προκηρύχνει ὁ «Νουμάς», θὰ γεννηθῆ σὲ λίγο καὶ ἡ γραμματική. Ἄς θυμηθοῦν ὅσοι πέρασαν ἀπὸ τὸ σχολιὸν τὸ δημοτικὸν σὲ ποῖον βασιανιστήριον τοὺς τυραγνοῦσε μὲ τὸ «κατῆλιψ, γενικὴ κατῆλιψ», ὁ δάσκαλος, ὁ μηδαμῶς τὸ αὐτοῦ ἔργον κατελιφῶς, καὶ ἄς τὸ νοιώσουν μέσα στὴν ψυχὴ τους, ὅτι πρέπει νὰ πάσῃ τὸ βασιανιστήριον αὐτὸ τῶν παιδιῶν νὰ μαθαίνουν γραμματικούς κανόνες ἀπάνου σὲ λέξεις, ποὺ τῆ σημασία τους μῆτε οἱ λεξικογράφοι δὲν τὴν ξέρουσαν καλά-καλά.

Διαλαλητῆς τῆς ἀλήθειας μεγάλος γιὰ τὴν παιδαγωγικὴν ψυχὴν θὰ εἶναι τὸ ἀναγνωσματάρη αὐτὸ Ἄμα τὸ παιδί μὲ τὸ πρῶτον συλλαβισμὸν θὰ μαθαίνει πράγματα ποὺ τὰ ξέρει, ποὺ ἔχουσαν ριζωθῆ μέσα του, δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ προσέξῃ στὸ τί μαθαίνει· καὶ ὅταν συνήθισῃ ἀπὸ μικρὸν νὰ προσέξῃ, θὰ προσέξῃ καὶ μεγάλος νὰ σκέπτεται καὶ νὰ λήθῃ κείνου ποὺ εἶναι σωστό· καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτόν θὰ εἶναι πάντα μέσα στὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀλήθεια πάντα θάγαπάῃ.

Τέτοιες σκέψεις μὲ φέρνει ἐμένα ὁ διαγωνισμὸς τοῦ «Νουμά». Γιὰ τοῦτο θαρρῶ πῶς ἐκείνοι ποὺ νοιώθουν ὅτι ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ γράψουν ἀναγνωσματάρη στὴν ἐθνικὴν μας γλῶσσαν καὶ θὰ καταπιεστοῦν νὰ τὸ γράψουν, θὰ εἶναι ἀληθινοὶ ἐθνικοὶ εὐεργέτες. Δὲ διστάζω νὰ τοὺς δώσω τὸν τίτλον αὐτόν—ὄχι μονάχα ἐγὼ ποὺ εἶμαι τίποτις, παρὰ καὶ κάθε ἄλλος ποὺ σκέπτεται σωστὰ—γιατί ἔχω τὸ νοῦ μου καὶ τοῦτο: Τοὺς ἐθνικοὺς εὐεργέτες ὡς στὰ σήμερα δὲν τοὺς ἔβγαλε τὸ Κράτος τὸ πῖσμον· τὸ Κράτος μῆτε μισὸ εὐεργέτη δὲν κατόρθωσε νὰ πλάσῃ. Ὅλοι ὅσοι στολίστηκαν δίκια ἢ ἀδίκια μὲ τέτοιο στεφάνιν ἀθανασίας εἴτανε φτιάσματα τῶν χειρῶν τους. Ἡ ἀτομικὴ δύναμις καὶ θέλησις τοὺς ἔκανε μεγάλους. Γιατί τάχατες νὰ μὴν εἶναι τῆς μοίρας μας καὶ στὸ πνευματικὸν ξεσκλάθωμα τῆς φυλῆς μας νὰ βγοῦν εὐεργέτες ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν θέλησιν καὶ δύναμιν; Μ' ὅλα τὰ ἴπουργεῖα, μ' ὅλα τὰ Πανεπιστήμια, μ' ὅλα τὰ σχολιά, μ' ὅλους τοὺς πῖσμονας διαγωνισμοὺς, μ' ὅλες τὶς κάθε τόσο διακλούμενας μεταρρυθμίσεις τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως! δὲ βγήκεν ὡς σήμερα στὸ ἔθνος μας ἕνας σωστός δάσκαλος, ποὺ θὰ εἴταν καὶ ἀληθινὸς εὐεργέτης του. Καθόλου λοιπὸν πε-

ρίεργο (ἀφοῦ μάλιστα ὑπάρχουν καὶ λίγοι δάσκαλοι ποὺ δείχνουν ὅτι ξύπνησε μέσα τους ἡ ἰδέα τῆς πνευματικῆς λευτεριάς) νὰ βγοῦν οἱ εὐεργέτες αὐτοὶ τοῦ μυαλοῦ τῆς μελλομένης γενιᾶς ἀπὸ ἕνα διαγωνισμὸν ποὺ τότε δημιουργεῖ τὸ ἄτομον καὶ γιὰ τοῦτο φαίνεται καὶ πιὸ μεγάλος.

Ἀλεξάνδρεια

ΝΑ. Π. ΒΟΥΤΣΙΕΡΙΑΝΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ

ΕΝΑ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Τὰ φρόμαλλα τὰ ρανάκια του νὰ ὁ Φλοῖσβος ἀπ' τὸν
[κῆμπο
Τὸ γαλαζένιον βόσκοντας τὰ φέρνει ὡς στὸ γαλιὸν,
Καὶ γελαστός στὴν ἀμμουδιά — πρὶν στὴ βαροῦλα
[νῆμπος
Κι ἀνοίξω τὸ πανάκι μου ναυτάκι ἐγὼ τρελλὸν,—

Μάγο τραγοῦδι ἀρχίνησε μὲ τὴ χρυσὴ φλογέρα
Κι ὅλα τὰ ρανάκια ἐκοίμησε... καὶ νὰ ἡ Ἀκρογιαλιά,
Νεράϊδα στὴν ἀγνίλη του, γελῶντας πέρα ὡς πέρα
Κάθε του φλοῖφιλιμ' ἄλλαξε μὲ τριδιπλα φιλιά...

Δεμένος ἀπ' τὰ κάλλη τους, τοῦ τραγοῦδιού τὴ γλῶσσα,
Δομένος στὰ φιλάνια τους, σὶν δὺο τους τὴ χαρὰ,
"Ὅ,τ' εἶχα τὰλησμονήσα... μὰ ὅ,τι ἔχασα δὲ βροῖκα
Μαζὶ μὲ τὴν καρδοῦλα μου σιοῦ Πέλαου τὰ νερά!

Σπέτσες, 4 Φ. 1905.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

Μιμῆς: «Δὲν εἶπες ἔχτες πῶς εἶν' ἀδικο νὰ χτυπήν
κανεὶς τὸν ἄλλο;»

Ὁ πατέρας τοῦ Μιμῆ: «Ναί, Μιμῆ». Μιμῆς: «Ναὶ τὸ πῆς αὐτὸ καὶ στὸ δάσκαλό μου, μαμακῶ».

«Νίκο», ψιθύρις ἡ καλὴ γυναῖκα τὰ μεσίνυχτα ἀκλέφτες μῆχαν στὸ σπῖτιν».

«Πήγαινε νὰ δῆς, ἀγάπη μου», ἀποκρίνεται ὁ Νίκος μισοκοιμισμένος. «Δὲ θὰ τολμήσουν νὰ χτυπήσουν γυναῖκα».

Γυναῖκα (στὴν ἀρρώστεια τῆς): «Θὰ μὲ θίψῃς πλάγι στὸν πρῶτον μου ἄντρα, δὲν εἶν' ἔτσι, ἀγάπη μου;»

Ἄντρας: «Γιατί ὄχι, χρυσὸ μου;»

πιότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους. ἔκαμε θαρρῶ τὸν πόλεμον, στρατολογῶντας ἔχι τόσο ἀπὸ καλοσύνη τους ὅσο πόδον. Γιατί φαίνεται, σὴν ἔρτασε, πῶς ἔχι μοναχὰ εἶχε ὁ ἴδιος τὰ περισσότερὰ καράβια, παρὰ πῶς παραχώρησε καὶ στοὺς Ἀρκάδες. ὅπως μᾶς τὸ δείχνει ὁ Ὀμηρος, ἂν κανεὶς τὸν παραδέχεται μαρτυρα. Ἐπειτα καὶ στὸν ραβδίον τὸ δόγμα τότε λέει πῶς

... βασιλέβη σὲ πολλὰ νησὰ καὶ σ' Ἄργος ὅλα

Κι ὄντας στεριανός, δὲ θὰ ἔριζε, λέω, νησιὰ ἔξω τὰ γειτονικά (κι' ἀφ' αὐτὰ δὲν εἴταν τίποτα πολλά) ἂ δὲν εἶχε καὶ κάπιον ναυτικόν. Κι' ἀπ' αὐτὸν ὅμως τὸν πόλεμον συμπεραίνει τί λογῆς εἴταν τὰ προκυτερινὰ του.

10. Κι' πῶς ἡ Μυκῆνα εἶναι (4) τώρα μικρὴ—ἢ ἂν καμιά ἀπὸ τὶς τότε χώρες δὲ φαίνεται τώρα σημαντικὴ— δὲν πρέπει παίρνοντάς τὸ κανεὶς μετρητὰ σημάδι ν' ἀπιστεῖ πῶς δὲ στάθηκε ὁ στρατὸς ἐκεῖνος τόσο ὅσοις μᾶς τότε λέν οἱ ποιητὰδες καὶ βασιλέβη ἢ φήμη. Γιατί ἂν πῆς ἡ χώρα τῶν Λακωνῶν ἐρημωθεῖ καὶ δὲ μείνουσ παρὰ οἱ ναοὶ κι'

οἱ σπιτότοποι τῶν χείρων, νομίζω, σὴν περάσει πολλὸς καιρὸς, πῶς πολλὸ θ' ἀπιστοῦν οἱ κατόπι τῆ δύναμιν τους μπροστὰ στὴ φήμη τους. Ἐς τόσο ἀπὸ τὰ πέντε μέρη τῆς Πελοποννήσου ὀρίζουν τὰ δία, κι' εἶναι ἀρχηγοὶ τῆς ὀλοκλήρης καθὼς καὶ πολλῶν ἀπὸ τοὺς ὄζω συμμάχους. Μὰ ἐπειδὴ μῆτ' ἔχουσε μιά χώρα ἢ πολιτεία μῆτ' ἔχτισε ναοὺς καὶ χτίρια μεγαλόπρεπα, παρὰ κατοικήθηκα χωρὶα χωρὶα κατὰ τὸν παλιὸν ἑλληνικὸν τρόπο, θὰ φανεῖ ἴσως σὴν κατώτερη. Ὅμως οἱ Ἀθηναῖοι πῆς πῶς πάθαιναν τὰ ἴδια, ἢ δύναμιν τους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς χώρας θὰ συμπεραίνεται ἴσως διπλὴ παρ' ἔτσι εἶναι. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἄρθρον ν' ἀπιστοῦμε μῆτε νὰ κοιτάζουμε τόσο τὸ ἐξωτερικὸν κάθε πολιτείας ὅσο τὴ δύναμιν τῆς, παρὰ πρέπει νὰ νομίζουμε τὴν ἐξτρατεία ἐκείνη πῶς ἀπ' ὅλες τὶς πρὶν στάθηκε ἢ πιὸ μεγάλη, δίχως ὅμως νὰ ὀτάνει τὶς σημερινές, ἂν κάπως γίνεται πάλι κι' ἐδῶ νὰ πιστέψουμε τὸ Τραγοῦδι τοῦ Ὀμηροῦ, ποὺ φυσικὸν εἶναι σὴν ποιητῆς νὰν τὸ παραχωροματίζει. Μὰ κι' ἔτσι ὅμως φαίνεται σὴν κατώτερη. Γιατί ἀπὸ τὰ 1200 καράβια παρασάινει τῶν Βοιωτῶν πῶς εἶχαν 120 ἄνδρες καὶ τοῦ Φιλοχτήτη 50, δηλώνοντας κατὰ τὴ γνώμην μου τὰ πιὸ μεγάλα καὶ τὰ πιὸ μικρά· ἄλλα τουλάχιστον ὡς πρὸς μέγεθος δὲν ἀναφέρει τῶν Καραβιῶν τὸν Κατάλογο. Καὶ τὸ πῶς εἴταν οἱ ἴδιοι καὶ νάφτες

ΥΣΤΕΡ' ΑΠ' ΤΗΝ ΠΛΕΡΩΜΗ

Στοῦ μανιωμένου τρελοδορεῖα τὸ ἄγριο φύσημα, οἱ φλόγες τῶν φαναριῶν τρεμουλιαστὰ-τρεμουλιαστὰ βίχναν τὴ θαμπὴ λάμψην τους στοὺς χιονισμένους δρόμους.

Ὁ οὐρανὸς σκεπασμένος ἀπὸ κατὰμυθρα σὴν πῖσσα σύννεφα, φαίνωταν ἔτοιμος νὰ ξεσπάσῃ σὲ μπόρα δυνατὴ.

Κάτου, ἡ πολυτάραχη πόλις, ἀποκαμωμένη πιά ἀπ' τὴν τόση καὶ τόση ξενεθριστικὴ καὶ ἀδιάκοπη δουλειὰ, ἀναπαθῶταν παίρνοντας καινούρια δύναμιν, καινούρια ζωὴ, γιὰ νὰ ξαναξυπνήσῃ πάλι τὴν ἄλλη μέρην, καὶ νὰ ξαναρχινήσῃ, δυναμωμένη πιά, μὲ καινούριον θάρρος, τὸ γιγαντένιον, τὸν ἀκατάπαρτον ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Κι ἀπάνου στὴν ἡσυχία ποὺ βασιλέβη, ἀντηχοῦσε τοῦ μανιωμένου στοιχειοῦ τὸ ἄγριο μουγκρητό, τὸ παγερὸ καὶ φαρμακεμένον φύσημα τοῦ λυσασμένου ἀγέρα, ποὺ ὀρηκτικός, φοβερός, ἀμείλιχτος, μαίνουσαν τὰ δαιμονισμένους, σὴν παλαβός, ζητώντας νὰ συνεπάρῃ ἀχόρταγα τὶς σκεπὶς τῶν σπιτιῶν.

Ἡ ὥρα εἶχε περάσει· ὅλα τὰ μαγαζιά εἴταν κλειστὰ πιά. Μονάχα οἱ ταβέρνες δουλέβαν σὴν προχωρημένη ἀφτὴ ὥρην, παίρνοντας τοῦ ἀργάτη τὸ μεροκάματο, τὴ μικρὴ καὶ τιποτένια ἀφτὴ ἀνταμειβὴ τῶν κόπων του, καὶ δίνοντας σ' ἀφτὸν γι' ἀντάλλαγμα τὸ φοβερὸ σπῖρτο, τὸ σιγανὸ μ' ἀλάθερτο δηλητήριο, ποὺ ἀργὰ ἀργὰ μὰ σίγουρα τὸν σέρνει στὴ διανοητικὴ καὶ σωματικὴ ἐξάντλησιν, στὴ σωματικὴ καὶ διανοητικὴ ἀνικανότη, στὸ φοβερὸ καὶ ἀναπόφευκτον τέλος ποὺ ἀκλουθεῖ πάντα τὸν ἀλκοολισμό—τὴ φοβερὴ ἀφτὴ ἀρρώστεια, ποὺ κατάντησε ἀληθινὴ πληγὴ, καὶ πληγὴ ἐπικίντυνη τοῦ καιροῦ μας.

Κ' οἱ μεθυσμένοι πιά ἐργάτες μὲ πρόσωπο ξαναμμένο ἀπ' τὸ πῖσι, μὲ μάτια θολὰ καὶ λαίμαργα, καθισμένοι γύρω στὰ λυγερὰ τῆς ταβέρνας τραπέζια, χύναν ἀλογόριαστα πιά, χύναν ἀκατάπαρτα, τὰ λεφτὰ ποὺ κερδίσαν μὲ τόσους κόπους, ὕστερ' ἀπὸ τόσο καὶ τόσο ἔθρωμα, ὕστερ' ἀπὸ τόση καὶ τόση δουλειὰ.

Καὶ χτυποῦσαν τώρα τοὺς δυνατούς, τοὺς σιδερένιους ἀπ' τὴ δουλειὰ γρόθους τους στὸ τραπέζι μὲ δύναμιν καὶ γιομίζαν τὸν ἀσφυκτικὸν τῆς ταβέρνας ἀγέρα μὲ βλαστήμιες καὶ βρισιὰς καὶ βρωμερὲς λέξεις, ἐνῶ ἀκατάπαρτα καὶ ἀλογόριαστα σκορ-

καὶ πολυμιστὰδες τὸ δηλώνει στὰ Καράβια τοῦ Φιλοχτήτη· γιατί ὅλους τοσούτους παρασάινει τοὺς λαμνακοπούς. Μᾶτε εἶναι πιθανὸν πῶς πήγαιναν μαζί πολλὰ μὴ ναυτεῖς, εἰζὶν οἱ βασιλικὰδες κι' οἱ πιὸ ἀνώτεροι ἀξωματικοὶ, ἀφοῦ εἴτανε μάλιστα νὰ περᾶσαν ἀνοικτὸ πῆλαγος μὲ μηχανεὶς πολεμικῆς, μῆτε πάλι πῶς εἶχαν καράβια μὲ κατὰστρωμα, παρὰ κατὰ τὸ παλιὸν τὸ εἶδος βολυμένα κάπους σὴν πειρατικὰ. Κατὰ τὰ πιὸ μεγάλα καὶ τὰ πιὸ μικρὰ καράβια κρίνοντας λοιπὸν τὸ μερικόν, πολλοὶ δὲ φαίνονται πῶς πήγαν. ἔτσι σὰ σταλμένοι συντροφικά ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

11. Κι' αἰτία τόσο δὲν εἴταν ὁ μικρὸς πληθυσμὸς, ὅσο ἡ φτώχεια. Γιατί τοῦ σιτισμοῦ ἢ στενοχώρια τοὺς ἔκανε ποὺ πῆραν στρατὸν μετρημένον, τόσο δηλαδὴ ὅσοις ἠλπίζαν ἔκκειπὰ πῶς θὰ οἰκονομηθεῖ μὲ τὸν πόλεμον, καὶ πάλι (5) ἀφοῦ ἔρτασαν καὶ νίκησαν στὴ μάχην (καὶ φανερὰ νίκησαν, γιατί ἄλλιως πῶς θᾶχτιζαν ὀχύρωμα στὸ στρατόπεδόν τους;), φαίνονται πῶς μᾶτε τότες δὲ μεταχειρίστηκαν ἔχι τὴ δύναμιν, παρὰ ἄρχισαν τὸ νὰ σπαίρουν τὴ χερσάνησον καὶ νὰ κούρσεβουν, μὴν ἔχοντας ἄλλα μέσα σιτισμοῦ. Γιὰ τοῦτο καὶ, ὄντας σκόρπιους, καλύτερα

(5) Τὸ κείμενον ἐπειδὴ δὲ ἀφικόμενοι. Νομίζω ἐπειδὴ δ' αὐ ἀφικόμενοι.

(4) Τὸ κείμενον ἔχει ἦν. Τὸ νόημα ὅμως θέλει ἔσται. Ἡ πρέπει ἴσως νὰ βγεῖ ἀλλοτελετὸν τὸ ἦν ἢ ν' ἀλλαχθεῖ σὲ νῦν.